

SZÉKESFEJÉRVÁR

TÁRSADALMI HETILAP.

A városi és megyei hatóság, gazdasági-egylet, tanítók és községi jegyzők együletének közlönye.

Megjelen hetenkint kétszer szerdán és szombaton.

A lap ára

házhöz hordással vagy postán küldve:

Egy évre	8 frt. — kr.
Fél évre	4 frt. — kr.
Negyed évre	2 frt. — kr.

Bérmentelen leveleket csak ismert kéztől fogadunk el.

Hirdetmény

a bélyegdíjon felül, minden négy hasábos petitsor: Megrendelinktől 4 — nem megrendelinktől 6 krért igtattatik be.
Lapunk számára hirdetésekkel felvesznek **Budapestben:** Hasenstein és Vogler, Lang L. és társa, Weisz Móricz.
Bécsben: Oppelik L. és Mosse Rudolf, Hrdlicka Vincze.

A lap szellemi részét illető közlemények a „Székesfejérvár” szerkesztőségének (Vörösmarty-tér 6-ik sz.) ezimzendő; — a lap ára, hirdetmények és a hirdetményi díjak **Klökner Péter** kiadó könyvkereskedésében vétetnek fel. — Nyilttérben megjelenő közlemények után négy hasábos petitsorért 10 kr. fizetendő.

✉ Kéziratok nem küldetnek vissza. ✉

A reáliskola.

Legközelebbi cikkemben, melyben a polgári fiiskoláról értekeztem s annak hátrányait mutogattam — kérdésben tettem még azt: mit veszünk a reáliskola beszüntetésével? Ezen kérdésre akkor, azon egy közleményben nem adhattam választ: azért ha türelmét nem veszté szives olvasóm! mert vajmi kevés ember szeret a nevelésügygel bajlódni — megkísértem most e tárgy körül is elmondani nézeteimet a reáliskola ellenzőinek meggyőzésére, és pedig hogy kimerítőbb legyenek tekintettel lesznek a reáliskolák multja, mint jelenére.

A ki a bölcsészet történetét csak egyszer is átolvasta, az tudni fogja, hogy a reális irányu mozgalom nem a jelen időben keletkezett: hanem az még a XVI. század utolsó felére viheto vissza. A scholastica philosophia buktával ugyanis a mint a bölcsészeti tudomány visszanyerte a maga önállóságát, meg lett vetve alapja az öntudatos gondolkodásnak, a mely egy részről a mily újjászülője lett a klasszikus irodalomnak; ép oly jótékony tényezőjeként szerepelt a természettudományok felélesztése és fejlesztése nézve. A klasszikus irodalom reformatiójáért látjuk küzdeni Bessariont, Marsilius Ficinuszt, Reuchlint, Melanchton, Erasmust stb.; a természettudományokért pedig Kopernikust, Keplert, Galileit, míg végre ezeknél is nagyobb erővel tört magának egy verulami Baco (1560—1626), ki az addig szerepelt formalismust elvetvén, kimutatta, hogy minden hanyatlás a tudományok terén egyedül a túlhajtott theorizálás folytán elhanyagolt tapasztalásszerű észlelés hiányában keresendő. A tudományok

reáliránya tehát úgy szólva az angol verulami Bacoval kezdődik, kinek föléptével veszi kezdetét egyszersmind Anglia anyagi emelkedése is.

A reálirány később — hosszas harcok és küzdelmek után — alapot nyert Európa más országaiban is, így például Németországban Francke (1663—1727) már mint a reáltudományok határozott s elszánt apostola lép fel s ez irányu küzdelmeinek sikerét mutatják a felállított reáliskolák, melyek közül a hallei volt az első; ezután Franciaországban, melynek forradalmi hősei többnyire már ilyenmü iskolákban nyertek oktatást stb.

A mi pedig édes magyar hazánkat illeti e téren: itt a reálirányu iskoláknak — mint a történelemből tudjuk — maga a kormány határozott ellensége volt: miután a Metternich-féle politika a francia forradalom lezajlása után, nemcsak nem kívánta emanczipálni az iskolákat addigi slendrián állapotukból, hanem megfordítva azon tere szorította azokat, melyet vis inertiaenek szoktunk nevezni. És ez történt azon stabilitási politika folytán, mely a tanintézetektől nem annyira a tudományok fejlődés, mint a konservatív szellem biztosítását követelte, minél fogva a tudatlanság szivesen eltűretett, csak a szabad szellem fejlődése akadályoztassék, mert tudatlan, neveletlen tömeg könnyebb önkényileg uralkodni, mint felvilágosodott népen. — Ezen stabilitási rendszernek eredménye lön az, hogy később minden jobb s önértetesebb tanár szemben az eszmélni kezdő tanítványokkal csak pirulva, a felsőbb parancsokra s a kötelezett tankönyvek tételeire hivatkozva adhatta elő leczkeit.

Ily szomorú állapotban lévén iskoláink, lehet-e csak gondolatlan is feltennünk azt, hogy ily időben a reáliskolák felállításá

hazánkban megengedtetett volna? Valóban nem — a minthogy éppen ez időszakból nyujt történelmünk világos képet arról is, miszerint az ifju nemzedék, ha a gymnasiumot elvégezte, reálirányu pályára nem léphetett, hanem akarva, nem akarva pappá vagy prókátorrá kellett lennie, mely utóbbinak száma később úgy elszaporodott, hogy maga a kormány is megsokalván, már 1817-ben jónak látta ezt korlátozni.

Azonban hála az isteni gondviselésnek, mely a magyar nemzet missióját a Metternich-féle rendszerrel nem akarta bevégezni s örök tisztelet azon lelkes honatyáink még porladó hamvainak is, kik már régen, de különösen az 1825-diki országgyűléstől fogva a reform tereére léptek s a kik nem szüntek meg felirataikkal folyvást ostromolni s kérni a kormányt, hogy adják meg e nemzetnek is azt, a mi a szellemé; adják meg azt, mire Isten az embert teremtette, az öntökélyesítés eszközeit.

Nagy idők, nagy túsák voltak ezek s büszkén mondhatjuk, hogy a nagy túsákra bővíben voltunk a nagy embereknek és végre a kormány sem látván tanácsosnak tovább daczolni az országszerte felriadt szellemmel, elhagyta némileg a tagadások terét s az 1847-diki országgyűlés alkalmával törvénynyé sanctionálta az iskolák kivánt reformját, mely tette oly határtalan lelkesedést szült az akkori honatyáinkban, hogy ők maguk mindjárt meg az országgyűlés alkalmával, saját lelkes adományaik összetétele által veték meg alapját P o s o n y b a n az első reáliskolának.

Hogy ez iskolareform létrejötténél nem kis szerepe volt Széchenyinknek is, már abból is gondolható, hogy ő volt ez időben a reformok élén egyik legnagyobb emberünk, az ő szelleme hatásának köszönhető azért, hogy több városainkban már szer-

vezkedtek a reáliskolák felállítására nézve; de hogy ezek felállításá későbbi időre maradt: annak oka részint közbejött 1848-ki szabadságharcunk, részint az ezt követő ostromállapot, mely idő alatt is azonban részint Eötvösünk sugallatára, hogy passiv magunktartásával a culturalis téren önmagunkat a jövőre nézve meg ne büntessük, voltak városaink, melyeknek előrelátó intelligensei kapacitálták a népet s elkezdték a reáliskolákat felállítani.

Azon városok tehát, melyeknek polgárai ez időben ily iskolákat állítanak, oly ragyogó példák gyanánt vésnek a történelem lapjaira, melyeknek utánzása egy nemzetnek életben való megmaradásával azonos. Ilyen városok voltak pedig, melyek mindjárt az ötvenes évek elején reáliskolákat állítanak: Sopron, Szeged, Győr, Buda, Pest, Pécs, Kassa, Sümeg és a mi Fejérvárunk, újabban pedig Nagy-Kálló, Lőcse, Kecskemét, Nagyvárad, Kőrmöczbánya, Székely-Udvarhely, Déva stb., mely városok polgárai oly nagy áldozattal járultak az iskolák felállításához, hogy igazán csak nevek felemelésénél is kalapot kell emelnünk, mert azon tényezők közt ragyognak, melyek nemzetünk anyagi és szellemi felvirágozásához az alapot megvetették. Igaz, hogy némely helyen később igénybe vették az állam segélyét is; de ez semmit sem von le az ő dicsőségökből, sőt azon nagylelkűségre mutat, miszerint ők azon koszorút, melyet a nemzet felvirágztatására fűzni kezdtek, megoszták azt magával az állammal is.

Ime ez, röviden körvonalozva, a reáliskolák multja; lássuk azért ezeknek jelen helyzetét is és pedig oly szempontból: ha valjon szükséges intézmények-e ezek?

SZÉPIRODALMI CSARNOK.

Egy arabs diszebéd.

Török Ebeling Adolf „Bilder aus Kairo” címü művéből.

Közlő: Klökner Ede.

A salahlmek méltán megérdemli, hogy vele tüzetesebben foglalkozunk. Képzelenek maguknak egy igen magas 30 lépés átméretü négyszög termet, ennek közepén egy óriási márvány medence folyton szökölő ugrókkal, mely az egész teremben kellemes hűvösséget terjeszt. Egy nagy tarka üveges lámpa, mely a terem tetőzetéről lógg alá, a termet büvös világossággal árasztja el. A padozat értékes fehér márványtáblákból áll, a melyet művészen fonott szalmaszőnyegeg takarnak. A terem három oldalán mindenütt néhány lépcsővel magasabb oldaltermek vannak, a negyedik oldalon pedig az ajtó. Ez oldaltermek padlózatát pompás szőnyegeg borítják, s oldalait köröskörül alacsony diványok szegélyezik, s ez a tulajdonképeni elfogadó helyiség.

Kelet illemszabályai követelik, hogy mielőtt a vendég leül a kölcsönös üdvözlét elvégezze, mely sokkal kényelmetlenebb s hosszadalmasabb, mint a mely a belépésnél divat.

A köszöntés a jobb kéznek — bókolás között — a szivhez, homlok és szájhöz emeléséből áll, a mely mozdulat annyiszor és ahhoz mértén ismételtetik, a mily mértén ismételtetik, a mily mértékben követeli azt a házi ur rangja és állása. — Több egyszerűbb tisztelgésnek voltam már szemtanuja, hol az üdvözlét csupán néhány udvarias szóváltásból állott mégis meglehetősen hosszan tartott.

Mi velünk egész másként történt; hisz mi hivatalos vendégek voltunk, még hozzá ebédre.

Alig hogy helyet foglalánk, két kedvesen öltözött néger fiucska jelent meg, jobb és bal oldalunkon foglalván állást. Mind-egyike hosszú, ezüsttől fénylő, püspöki bothoz hasonló póznát tartva kezében, — ezek végén strucztoollak legyező alakjában voltak alkalmazva, melyekkel bennünket egész gyengéden legyezgetve, az alkalmatlan legyeket üzték el.

Az ily legyezők tulajdonképen Kelet-Indiában honosak, s a keleti török birodalomban csak ritka házakban található fel, már drágasága miatt is.

Most egy fekete stambulba öltözött, fején veres turbánt viselő effendi lép be, előkelő alakja s magatartásáról gyanitva a ház gondnoka lehetett; előttünk mélyen bókolvá, egy kézmozdulattal int a háttérben sorakozó cselédségnek.

Ezek nyomban eltűntek s egy pár percz mulva mindennemü edényekkel felhalmozva tértek vissza kávé felszolgálándó, a minek egy keleti látogatásnál sem szabad hiányoznia.

Csakhogy ez is egészen másként tálaltatott fel, mint a hogy az nálunk szokás. Egészben négy szolga foglalkozott a felszolgálással, a kik egy félkörben sorakoztak: az első egy ezüst lánczokon függő ezüst parázs-szelenczét tartott kezében, hasonlított a mi templomi füstöllönkhöz, a parázsoson egy hosszú nyaku ezüst kanna állt. A második szolga ezüst tálcaán a csészéket, másik kezén pedig arannyal gazdagon himezett kék atlaszterítőt hozott; most elő lép a harmadik, a terítőt a másiknak vállaira teríti s fog egy csészét, melyet miután megtöltött a negyedik szolgának nyujtja, ez balkezét mellére illesztve mély bókolás között nyujtja át nekünk a gőzölgő italt. A ki a szokásokkal már ismerős, mielőtt elfogadná a csészét, felköszönti a házi gazdát, melyet az viszonz. Ez így megy tovább, míg mindenkinek adagja kezében nincs, a legutolsó a házi gazda. Persze neveltségnek tűnnek fel az olvasó előtt e bókók és hajlongások, de ha ott és azok között, kik által ez gyakoroltatik, megfigyelve a kimért, mondhatnám ünnepélyes, minden szó nélküli szertartásokat, mondom ha mindezekbe beleéli magát az ember, —

ezeket csak természetesnek találandja. — A kávé minden cukor és tej nélkül is pompásan izlett, gyenge ambra ize volt ugyan, de a melylyel előkelőbb házaknál, már a vendégek iránti előékenységből is szeretik keverni a kávé.

Egy csészéske alig ér fel egy liqueur-pohárka tartalmával; csak egy korty az, mit a keleti csak áhitattal szüröcsöl. A csészéskek papir vastagságúak s a legfinomabb china porcellánból készültek, ezek egy tojásuagságu tokocskába helyezvük, mely tokocskákat művészi kivitelü arany filigramokkal vannak diszitve.

Ha valaki kiitta, ismét kölcsönös üdvözlések között adja vissza a csészét.

A kávé után jön a pipa, még pedig a csibuk, melynek ez hazája. A cigaretták is használatban vannak (a szivarok egyáltalán nem), de ezek ujjabkori meghonosítások, melyekkel az ó-keleti csak nehezen tud megbarátkozni.

Legáltalánosabb a csibuk és a nargileh használata egész keleten, az utóbbit kevésbé bírják az európaiak szivni, mert ennél a füstöt is el kell nyelni. Ebből magyarázza az arabs a dohányzás fogalmát egészen eltérőleg velünk, mert míg nálunk a fogalom és gyakorlat szerint a dohányt szivják, — addig az arabs „dohányt iszik.” Csibukja az arabsnak „mindene,” ép azért nem szabad hiányoznia annak egy látogatásnál

Az újabb időben a reáliskolát — szemben a gymnasiummal — el szokták keresztelni szakiskolának, a gymnasiumnak tartván fenn a tudományos nevezet; a magas kormány azonban nem tévén a kettő közt oly nagy különbséget, nevezé mindkettőt: közép tanodának.

De maradjunk a legújabb kereszttség mellett s nevezük a reáliskolát szakiskolának s vizsgáljuk meg, hogy voltaképen mi is a különbség a reáliskola és gymnasium között?

Ha röviden akarunk a feltevéseinkre feleletet adni, azt mondhatjuk, hogy a kettő között csupán azon különbség van, hogy míg a gymnasiumban a reáliák kis adagja mellett tanítanak görög és diák nyelvet; addig a reáliskolában a reáliák teljes felölése mellett tanítanak német és francia nyelvet.

Inné látnivaló, hogy a reáliskola már tantárgyainál fogva is oly intézmény, mely inkább a jelen életünk, illetőleg népünk s országunk existenciájának egyik sine qua nonja. A reáliskola ugyanis legnagyobb súlyt fektet azon tudományokra, melyek a legújabb korban a nemzeteket nemcsak legcivilizáltabbakká; de legvagyonosabbakká is emelték. Legfontosabb tantárgyai közé tartozik azért a reáliskolának a szám-tan, vegytan, természettan és természetrajz oly fokú művelése, melynek alapján az illető realista, ha még felsőbb intézetbe, technikába megy, biztosan, minden megszorítás nélkül elérheti azon célt, melyet maga elé kitűzött.

Azt szokták ugyan erre — a másik táborból — egy némelyek felelni, hogy mindezt egy gymnasiumot végzett növendék is elérheti: tehát talán nincs is oly nagy szükség a reáliskolákra?!

Ezt a feleletet, a mint elhiszszük: ugy nem osztjuk az erre következő feltevést.

Hogy elvégezheti a gymnasialis növendék a technikát, azt maga a törvény is engedélyezi; de hogy oly szakavatottan tehetné ezt, mint egy jól végzett realista, azt egyáltalán nem hihetjük. Mert ne legyünk elfogultak: ugyan nézzük meg, mit mivel 8 éven keresztül egy realista? Nem a legnagyobb mérvben épen azon tantárgyakban buvárkodik, ugy elméletileg, mint gyakorlatilag, melyekben egy gymnasialista magát hasonló módon már a klasszika philologia halmaza miatt is nem gyakorolhatja?

Vegyük föl p. u. a vegytant. Valjon melyik gymnasialista, ki a vegyelemzést gyakorlatilag is úgy értse s érthesse, hogy azt minden fenakadás nélkül végezni tudja? Bizony-bizony sok közül akadhat egy-két vasszorgalmu s még ez is a nyelvészeten való előhaladásának rovására teheti ezt, mert, mint mondani szokás: két urnak, itt meg plane többnek is szolgálni és pedig egyszerre szolgálni teljes lehetetlen.

De minek mutogassam a két intézet közti különbséget — kijelentem, hogy mindkettőnek egyformán barátja vagyok, mert

bár a kiindulási pontnál utaik eltérnek; de a végcélnál, mely a tudomány terjesztése s mivel polgárok nevelése, találkoznak; hisz maguk a tantárgyak azok, melyek a két iskola választfalát, valamint mind-egyiknek különleges célját is tisztán kimutatják.

A gymnasiumot végzett ifjaknak ugyan, még ez idő szerint több pálya áll nyitva; de reményleni lehet, miszerint be fog következni nem sokára azon idő, melyben a reáliskolát végzetek is mehetnek orvosi pályára is; mert hát hol van nagyobb szükség vegytanra és természetrajzra, mint épen ezen szakban?

Azonban tekintve csak azon tért is, melyet jelenleg egy végzett realista a technika után elfoglalhat, mondhatjuk oly tért, mely korántsem megvetendő, sőt teljes energiával azon kell lennünk, hogy azon minél több ifju képeztessek. A reáliskolának haszna meg van nemcsak mindenemű iparágra; de a gazdaságra nézve is. Angol-, Francia-, Németország, sőt az atlanti tengertuli észak-amerikai egyesült államok is csak annak köszönhetik óriás emelkedéseiket; mert náluk a reáliskolák — mint fentebb jeleztem — régebben felláttak.

Nem rég volt tudjuk a bécsi világtárlat s most van a párisi s valjon ha ezekben széttekintettünk, nem emelkedett-e keblünk azon ezernemű gépezetekre, melyeket ott a nyugoti civilizált nemzetek kiállítottak? s megfordítva nem szorult-e el szívünk, ha ezek nagyszerűsége mellett a mi primitív eszközeinkre tekintettünk? Mert ha kitüntetésben részesültünk is borainkért s buzáinkért; de hátra van még sok más, melyekért még — ugy szólván — semmit sem arattunk!

De nem illusztrálom tovább állításom igazolvoltát oly dolgokkal, melyekkel talán magyar ambíciókat is megsérthetném, mert mi kényes természetünkél fogva nem szeretjük, ha az igazat szemünkbe mondják: azért még most városunk államilag segélyezett főreáliskolájára vonatkozva, szóljunk pár szót s kérdezzük: méltó s czélszerű volna-e ez intézetet beszűntetni?

Ha szellemileg veszzük is előbb e kérdést: a fentebbiek nyomán azt felelhetjük, hogy ez intézetet beszűntetni volna, mintha egyenesen kiadnánk magunkról azon bizonyítványt, melyet szellemi szegénységnek szoktunk nevezni.

Ha pedig anyagi tekintetben vizsgáljuk e tárgyat: határozottan válaszolhatjuk, hogy soha város magát anyagilag jobban le nem főzi, mint ha Székes-Fejérvár ez intézetet beszűnteti. Azt mondják ugyan némelyek, hogy ez iskola a városnak oly sokba kerül, hogy annak fentartása szinte tulterheli a városi pénztárt. Meghiszszük, sőt tudjuk is, hogy a városnak oly sok kiadása van évenként az iskolákra, mennyi hasonlósága lakossággal bíró városnak

hazánkban talán egynek sem. Azonban azt is tudjuk, hogy ezen sok kiadásnak talán egy harmadát veszi igénybe reáliskolánk, mert a többi mind a népiskolák tanítói stb. fizetésére fordítatik.

Nem célunk és nem akarjuk, hogy a népiskolák tanítói s a népiskolákkal összekötött czélok ne fizetessenek; de mégis ha már felelítettük, tudni kell azt, hogy ezek oly kiadások, melyek a városnak anyagi tekintetben hamarjában nem térülnek vissza; de meg nem is kamatoznak: míg ellenben a reáliskolára kiadott költségekkel nem így áll a dolog; mert itt — a mint tudjuk — a város a mit az intézet fentartására s tanári karnak fizet, az háromszorosan is megtérül a lakosságnak azon tanulók és tanárok által, kik az intézetért városunkban lakván, fizetik a házbért, kosztot, szóval itteni fentartásukat. Mert ha jól vagyunk értesülve, a város a reáliskolára nem ad ki többet évenként 8—9000 forintnál, mert tudni kell, hogy a növények tandíjából is bejő a városi pénztárba 2000 forintnál több, azonkívül az állam is fizet évenként a városnak az iskolára segélyképen 4000 forintot: minélfogva a városi pénztárra — mint mondom — valami tulságos teher nem nehezül. De ha még valamivel több volna is a város kiadása ez intézetre, az csak a vidéki tanulók és tanárok itteni existenciájából is — mint szinte mondom — háromszorosan adatik vissza a lakosságnak. Mert hogy e tény számokkal is illusztráljam: vegyünk fel azon 194 tanuló közül, kik ez iskolai évben itt a reáliskolában tanultak, 100 vidékit; ezeknek kosztja, szállása s ruházata egyenként belekerült 200 frtba, a mi 100 tanulóval tesz 20,000 forintot; ezenkívül a 11 tanár is elköltött itt legkevesebb 1000—1000 forintot: mi ismét kitesz 11,000 forintot, mely összege a fentebbiel együtt tesz 31,000 forintot; nem is számítva mind ehhez, hogy a 100 vidéki tanuló szülei, rokonai gyakrabban meglátogatják, a kik szinte szép összegre elkötönek itt tartózkodásuk alatt. Ezen szép összeg forog tehát a lakosság kezében akkor, mikor a városnak némely polgárai azt hangoztatják, hogy a reáliskolát a 8—9000 forint kiadás miatt be kell szűntetni s helyébe polgári fiiskolát kell állítani. Hiszen ha ez óhajítás teljesülne: akkor egy árva krajczárra sem számíthat a lakosság forgalom tekintetében, mert hát csak a polgári fiiskolában való tanulatásért ide ugyan nem sereglenek vidéki tanulók s megfordítva a városi pénztár mégis azzal volna sújtva, hogy ez intézetért is 6—7 tanárt kellene fizetnie s ezenkívül az állami segélyt okvetlenül elvesztené.

Azon tisztelt polgártársainknak, a kik a reáliskola beszűntetése mellett kardoskodnak: nyugodt lélekkel azt mondhatjuk, a mit Idvezítónk mondott ellenségeiről: „Atyám bocsásd meg nekik, mert nem tudják mit cselekesznek.“ Meggondolták-e

hogy hány család van a város kebelében, a mely kosztosok tartásából él, vagy legalább az által szaporítja csekély jövedelmét. Hát csupa önzésből, vagy mit én tudom mi okból ezeknek kezében akarják eltörni a kenyér botját. Boldog az a város, melynek kebelében oly intézetek vannak, a melyek idegeneket csalnak a város kebelébe, nekünk tehát ha a városi lakosság jóléte igazán szívünkön fekszik, intézeteinket nem fogyasztani, hanem ha lehet szaporítani kell.

A ki a reáliskola beszűntetésére mer gondolni — bátran kimondom — az vagy gazdag ember, vagy gyermektelen, vagy ha ezzel birna is, az már oly korban van, hogy ez intézetet nem látogathatná; vagy végre olyan, a ki talán a világgal meghasonlott, a ki azért e város felvirággása, vagy hanyatlásával egyáltalán semmit sem gondol.

De ne legyünk közönösekek s ne hallgassunk ily emberekre, sőt tegyünk meg mindent, csak hogy ez intézetet megtartsuk. Hisz ha a város atyái határozottabbak s az intézet nem lebegne, a lét és nem lét kétes levegőjében: akkor az intézet kétszer népesebb volna; de csak itt helyben is ki adná gyermekét nyugodtan oly intézetbe, melynek néhány szűkkeblű már csak egy éves életet jósolgat?

Nem, nekünk nem szabad e fontos intézetet oly könnyen elveszni hagyni: minket e város ősi dicsősége s a jövő reménye másra int s itt is elmondhatom, hogy:

Romlott szív és romlott elme,
Kit hazája hő szerelme
Nagy tettekre nem hevit!

Boross Mihály.

Uti jegyzetek

Német- és Franciaországból.

„Wenn Jemand eine Reise thut,
Der kann etwas erzählen.“

E régi német közmondás indított engem is arra, hogy utunkban szerzett emlékeket s tapasztalatokat egybefűzzem s azoknak némileg maradandó emléket szerezzek. Hogy egy utra szellemileg is előkészülve kell lenni, azt mindenki tudni fogja s hogy kiki jól teszi, ha a megtenni szándékolt utat, az érintendő helyeket földrajzi, helyi, népismereti s kulturai oldaláról előre tanulmányozza, — mert vele nemcsak időt nyer, de tóbbit lát, élvez és sokat megtakarít.

Utazó-könyvek segélyével az utat majdnem órákra előre ki lehet számítani, s a terv, mit magamnak itthon előre kidolgoztam nagyon kevés eltéréssel megmaradt s azt követtük.

Utlevélet magával vinni, most főleg Franciaországban már a nagyobb biztonság okáért is szükséges, mert vele sok kellemetlenséget — minek különben az utas kitéve lenne — kikerül.

A ki utazni megy ne feledje soha — Philander von Sittewald 17-ik századbéli német költő e szavait:

„Wer Reisen will
Der schweig' fein still,
Geh' steten Schritt,

sem. A Scheich házában felszolgált csibukok legalább is 8—10 láb hosszú hajlékony jazmin szárrakkal bírtak, végén gyönyörű borostyán-szopókával, melynek közepét aranyba illesztett gyöngy- és drágakő-öv szegélyezte.

A pipa feje egy ezüsből készült tányér-nagyságu csészén nyugszik a czélből, hogy kiömlés esetén a szőnyeget megkímélje.

A mint így a legyező néger fiuktól körülvéve ültünk, a csoport teljes összhangját csupán európai viseletünk zavarta meg, mi semmikép sem illet be, eme keletiesen butorozott terem keretébe. De annál festőiebbnek tűnt fel előttünk, házi gazdánk Scheich Ibrahim, ki lábát keresztbe vetve ült egy kimagasló kereveten. Lábai előtt vánkoston heverték veres bőr papucsai s öltözete hasonlított egy szultánéhoz, mint a minőket szinpadainkon gyakrabban látunk. Hófehér alsó köntöse felett egy hosszú, testhez álló, arany sárga atlaszból, széles ibolya színű szegélyvel s veres selyemmel bélelt kaftánt, övül egy fehér, sőt veres pálmalevelekkel kivart kaschmir chawlt; felette egy bő, nyitott ujjakkal ellátott s arannyal gazdagon himzett halvány sárga selyem paltetót s végre fején egy sötétzöld selymen arany himzésekkal diszített turbánt viselt.

Már belefáradni kezdék az unalmas,

minden szónélküli mulatságba, ha ugyan a szónélküli egymásra bálulást nálunk is mulatságnak lehetne csufolni, a mikor egyszerre feállt ülőhelyéből a Scheich és némán inte felénk, hogy őt kövessük. A már fentebb bemutatott házgondnok most ismét megjelent s tisztelő hajlongások között adá értésére urának, hogy terítve van.

A szolgálk erre felénk sietve elszedték tőlünk a csibukokat s mi követtük házi gazdánkat az átelleni mellék terembe, a hol végre az ebéd feltálatott.

Emlékezni fognak még a Scheich szavaira, a mikor meghívásában nyomatékosan kijelenté, hogy az ebéd szigoruan „arabs jellegű“ leend; a pillanat elérkezett, hogy felcsigázott kíváncsiságunk kielégítést nyerjen. Azért ne képzeljen ám magának itt senki tisztán terített asztalt, ellátva tányér, tállak, kés, villa, üvegek, palaczkok stb. szükségességekkel — mint a hogy az nálunk szokás, mert ilyen, vagy hasonló tárgyak egy arabs asztalnál soha sem találhatóak. Egy ily gazdag arabs háznál is bizonytalán történnek előkészületek a vendégek illő megvendégelésére, de hogy milyenek lehetnek ez előkészületek viszonyítva a mieinkhez, erről fogok röviden megemlékezni.

A terem közepén egy remek faragásu, gyöngyház és elefántcsonttal ékített, alig egy láb magas asztalka áll. Ezen asztalra

jött most egy másfél méter átmérőjű ezüsből készült s pompásan cisolált gömbölyű tálcza, a melynek központja magasabban álló berekesztett helyet tartalmazott, hova a tál volt helyezendő. Ez megtörténvén, ismét több szolgál jelent meg kisebb tálczákkal kezükben, melyekre több apróbb tálak helyezték, miket ők az asztalon, rendezének el. Utánnok más szolgálk magas, veres bársony vánkოსokat hoztak elő, melyeket miután a sajátos asztal köré helyeztek, a ház ura barátságos intéssel kért fel helyet foglalandó.

Az olyan magunkféle embereknek, a kik szokva vannak magas asztalhoz, magas székre ülni, kissé szokatlannak, mondhatnám kényelmetlennek tünnek fel e vánkოსok, különösen ha nem szándékuk keletiesen lábaikat keresztbe vetve ülni. Bár ez utóbbi, kényelmetlen divat alá semmi áron sem akarók magunkat alávetni, a szükség mégis reá szorított, nem tudván lábainknak sehol helyet találni. Most itt ültünk s várjuk a történetőket.

Legelőször is két szolgál jelent meg, kiknek egyike egy ezüst kannát, a másika pedig ezüst mosdótalat hozott kézmosásra, mely nélkül asztalhoz ülni nem szabad. Ezután mindegyikünknek egy kendő lett nyújtva, mely részint a nedves kéz letörölésére, részben az ebéd tartama alatt

mint asztalkendő szolgált. A gyönyörűen szőtt kendők mindkét végükön vörös selyemvirágok között arany arabeskekkel voltak himezve.

A kézmosási idő pár percztét meglopva, azt gyorsan a tálcáskák tartalmának kikémélésére használtam fel. Ezek ugy, mint a nagyobb tálak, melyekből később felszolgáltak, a legfinomabb francia porcelánból készültek, gazdagon aranyozták és sokféle különlegességeket s nyálánságokat tartalmazának, melyeknek: apró gorka, ecetbe főtt spanyol bors s olajbogyó, mazsola, pisztác s feloldott mandola, vagdalt füvek, saláták stb. hasonló dolgok. Egy mellékes asztalkán még sok hasonló tálcáskák voltak felhalmozva, melyek egy része különféle saucekkal telve, másik része pedig üresen állva, az ebéd tartama alatt a tartalékok képezte. Minden egyes vendég elé egy gömbölyű lapos cipző, két kanál, egy világosszínű a levesnek s egy sötétzöld a különféle mártásoknak volt elhelyezve. Kés és villáról itt szó sem volt s így a többi ételnemeket a tiz körünkkel szeldeltük szét. E mulatságos műtét bármi nevétségesnek tűnt fel előttünk, nem volt szabad arcunkon még a csodálkozás kifejezését sem mutatni, hanem, ha már a meghívást elfogadtuk: il faut faire bonne mine, de mauvais jeu. (Folyt. köv.)

Azaz: Ne senkihöz s tőzkodó s időn miné tekintetéb gaddal, ve dokat, me kedel. — E alatt meg — bár na alatt sem

Mi a ismeretese sora, mely közül egy zott. Ez e 1878. év 15 perczt

A 29 között, m érint s m halad, n róluk e b viden meg perczkor szállást v

Miut helyül S tőzkodású szűksége reggel e s franciai ből, mive intézetek Fleisch üzletbe drágán, erre szát 20 mark kettő sze embert, de kelle zában, m mily nag az állam veszit p váltatjuk magával csalódók külföldd Ily szor kezünk követ k utlevél volt dél nak a f ságunkr ekkor i uton ért zák s b Több d körben reggel 1 Elisabet vettük dányát 3/4 8 ór

Az legszebb szelnek brunn e pájában tendorf eléri a Weidlin gyönyörű az ország Graben érinti. Kelig, h Két ho ducton nál szé tességü Berg é Hegy-v alagutak ductok épült S kiindul zensdor ról a brechst haladva Egy 29 dalán e a kilát Melkné egész érintve Viktor stettent ról Ma Taferl Jomásm volról l berg sz dologhá lomán s az lly elerjük zelmér 5-én), Salabe mások

Nehm' nicht viel mit,
Tret' an am frühen Morgen
Und lasset heim die Sorgen!

Azaz: Ne legyen bizalmad idegen helyen senkihez s idegenekkel szemben légy tartózkodó s úgy oszd be idődet, hogy rövid időn minél többet láss, s már a kényelem tekintetéből is minél kevesebbet vigy el magaddal, végre korán kelve felejtés a gondokat, melylyel talán otthon úgy is bővelkedel. — Ez alapelvekből kiindulva 28 nap alatt megtettük azt az utat, mit más talán — bár nagyobb kényelemmel — két hónap alatt sem tesz meg.

Mi a versecske minden pontját lelkiismeretesen követtük, bár annak utolsóelőtti sora, mely a korai felkelésről szól, hármunk közül egynek nem a legkedvesebben hangzott. Ez elfogadott vezérelekkel felkészülve 1875. év május hó 29-én délelőtt 10 óra 15 perczkor elindultunk Székesfehérvárról.

A 29 állomás Székesfehérvár és Bécs között, miket a déli osztrák államvaspálya érint s mellettük a szokott lassúsággal elhalad, nem bír azon jelentőséggel, hogy róluk e helyen megemlékezzünk, csak röviden megjegyzem, hogy az nap 7 óra 53 perczkor Bécsbe érkezünk s Metropolban szállást vettünk.

Miután tervszerint első megállapodási helyül Salzburgot tűztük ki, Bécsbeni tartózkodásunk csakis az egyes beszerzések s szükséges rendelkezni valókra terjedt. 30-án reggel első dolgunk volt magunkat német s francia pénzzel kellőleg ellátni. S e célból, mivel vásárnapi lévén, nagyobb pénztintézetek zárva valának, a Grabenon — Fleischmann és Spierer-féle banküzletbe mentünk, itt bár a pénzállás után drágán, de mégis szolid felszámítás után erre szánt penzkészletünket 20 francos és 20 markos aranyokba változtattuk át. Mindkettő szép pénz s különös érzés tölti el az embert, ha azt zsebében csengeni hallja, — de kellemetlen is, mert akkor tűnik fel igazában, mily keveset érő a mi pénzünk s mily nagy kára van a pénzegyenlenség az államnak, de főleg az utasnak. 20 %-ot vesztünk pénzünk értékéből, ha azt aranyba váltattuk át, s az utas, ki 500 forintot visz magával s utazni akar külföldön, keserűen csalódik, ha megtudja, hogy 500 forintja a külfölddel szemben csak 400 forintot ér. — Ily szomorú tünődésekkel eltelve megérkeztünk a Lobkovitz-terre, hol a francia követ lakik, kinél Franciaországra szóló utlevelünket kellett láttamoztatni. 11 óra volt délelőtt, persze ily időben még alszanak a francia követek; s nagy bosszúságunkra ebedután 1 órára rendeltek oda, ekkor is csak a „pourboir“ által megkent után értük el, hogy az utlevelét láttamoztassuk s hogy azért 10 francot kiadhassunk. Több dolgaink nem lévén, a délutánt baráti körben jól eltöltve, másnap május 31-én reggel korán kelve, kimentünk a „Kaiserin-Elisabeth-Westbahn“ pályaudvarára, megvettük a 121. számú Rundreiskarte 3 példányát (darabja 114 Mark 20 Pfennig) s 3/4 óra orokor megindultunk Salzburgnak.

Az ut Bécsből Salzburgig egyike a legszebbeknek, mit az osztrák vasutak át-szelnek. Mindjárt a kiindulásnál balra Schönbrunn császári nyárlak tűnik fel egész pompájában, követi Penzing, Ober St.-Veit, Hütendorf; itt a tájék kezd érdekessé lenni s eléri a szépen fekvő Marabrunnt, ezután Weidlingau (da ist der Himmel blau!) falut; gyönyörűen fekvő Purkersdorfnál elhagyja az országutat, mit eddig követett s a Wolfsgaben és Pfalzaun át a Wiener-Waldot érinti. Vadregényes tájék egész Reckarinkelig, hol a vasútépítés nehézségei feltűnnek. Két hosszú alagut s egy magas hosszú viaducton át elérjük Eichgrabent, Neulenbachnál szép kilátás nyílik a történelmi nevezetességű Liechtenstein féle várra, a Buchsberg és Strahlrauth, hegyekkel háttérben. Hegy-völgy egymást követve, az elsőknél alagutakon át, míg a másodikokat magas viaductok szelik át, megérkeztünk a csinosan épült St. Poelten városához. St.-Poeltenből kiindulva pár percz múlva elhagyjuk Prinzendorfot, a halgazdag Bielachot, mire jobbról a Hoheneck néz le. Schallaburg, Albrechtstberg, Osterburg helységek mellett el haladva mindig magasabbra tört a vonat. Egy 290 méter alagutat átszelve, tulsó oldalán élénk tűnik e vonal legszebb része; a kilátás Melk apátság és a temploma. Melknél a Duna balpartját érintjük s azt egész Krumnusbauig el sem hagyjuk; érintve Warteneck romjait, magasabban Lajos Viktor főherceg gyönyörű kastélyát Artstettent, Pöchlarn állomásnál Arlaf-ot; jobbról Marbach, felette a magaslaton Maria Taferl bucsujáró helyet; Krumnusbau állomásánál a Duna partját elhagyjuk, de távolról kivehető a baloldalon fekvő Persenberg szép kastélyllyal és a hatalmas Ipsz dologházzal s tébolydával. Kemmelbach állomásánál egészen eltűnik előtűnk a Duna s az Ipsz folyón átlépve annak völgyében elérjük Amstettet (nevezetes Murat győzelmeiről az osztrákok felett, 1805. novemb. 5-én), Aschbach, St.-Péter, balra a szép Salaberg kastélya, Haag, St.-Valentin állomások mellett meglehetősen egy hangu vidék

ket szeltek át, s egész Ennsig semmi nevezetes nincs. Az Enns folyón, mi Alsó-Ausztriát Felső-Ausztriától elválasztja átrobogunk s megérkeztünk a szépen fekvő s jól megerősített Enns városkába.

Magas tornyát Miksa császár építtette. A város háttérét a festőies, a hegytetéjén épült Ennsceck vár képezi, mely Auersperg herczeg tulajdona s ritka régészeti gyűjteménnyel bír. A vaspálya Asten állomás után a franczi osztrák háboru alkalmával az osztrákok nagy veszteségéről emlékezetes Ebelsberg csataterét s a nagy gyártelepekkel bíró Kleinmünchent érintve délből 12 óraor megérkeztünk Felső Ausztria fővárosába Linzbe. E várost visszajöttünkkel akartuk meglátogatni — akkor pedig más akadály gördült elénk s így nem láthattuk. A mennyit a kocsiiban kivehetünk igen szép fekvéssel bír s rendezett utcáit, szép épületei kellemes benyomást tesznek a keresztilutazóra.

(Folytatása következik.)

HELYHATÓSÁGI.

Székesfehérvár szab. kir. város bizottságának július hó 22-én tartott rendkívüli közgyűlése.

A közgyűlést 9 óra után Szögyény M. László főispán ur megnyitván, felhívta a bizottsági tagokat, hogy kik valamely tárgyban interpellálni óhajtanak, interpellációjukat terjeszték elő. Miután azonban senki sem jelentkezett, a napirendre tért át a közgyűlés, melyből a tárgysorozat első pontját ezuttal mellőzve a gazdasági tanácsos előterjesztése olvastattat fel, mely szerint a mult alkalommal már a közgyűlés elhatározta, hogy a Szöllösy Pál hagyatékát képező 116 térrajzi számú telket hagyatéki árverésen a gazdasági tanácsos vegye meg 601 fr. vételárért; miután e hely megvételére a viziváros ármentesítését illetőleg igen czélirányos. Az árverés alkalmával azonban a kiszabott vételár felebb ittvétven a városi tanácsos az árverést nem folytatta, hanem helyette Say József árvereztet, ki 654 frtért megvette a telket, azonban azt a városnak hajlandó a vételárért átengedni. A városi tanács pártoló előterjesztése folytán is Say Józseffől a telek átvétele elhatározottat, miután az viziváros ármentesítése szempontjából nagyon szükséges.

Előterjesztett ezután a tanács véleménye a közgyámi és árvaszéki ellenőri állásra vonatkozólag. Erre Kaiser Sándor szólt fel, ő azon nézetének ad kifejezést, hogy, miután jelen állás igen fontos, ezért most csak vagy ideiglenesen töltessék be vagy pedig a választás halasztassék el. Főispán a felszólalásra megjegyezte, hogy a törvény ily módon ideiglenes betöltést nem ismer. A törvény szerint a megürült tiszti állomás a legközelebbi közgyűlésen töltendő be. A betöltés annál is inkább szükséges jelenleg, mert pályázat hirdettetvén, a folyamodók ellen pedig kifogás nem tetetvén, ha a betöltés most nem eszközöltetik, a város közhitelre kerülne szőnyegre. — Juraszek Ferenc szintén az azonnali választás mellett van.

Ezután főispán ur előterjeszti, hogy a közgyámi és a netán megürülő ellenőri állásra összesen 9 pályázó van.

A közgyámi állomásra kijelölt: Hahn János, Hamvassy Tihamért, Hunyady Mihályt, Pete Ferenczet és Wittinkhof Gyulát.

A szavazás eszközésére a szavazatszedő küldöttséghez kinevezi: Kövessy Ferencz elnökle alatt Say Rudolf s Töltényi Antal bizottsági tagokat. Miután felkiáltás nem történt, szavazás rendeltetett el. Szavazás folytán közgyámnak megválasztott: Hahn János, ki a beadott 63 szavazatból 34 szavazatot nyert; a többi szavazat a jelöltek közt szétoszlott.

Ellenőrnek szavazás utján megválasztott Wittinkhof Gyula.

Felolvastott ezután a tanács előterjesztése a városi közmunka ügyben Say J. által tett indítványra. Az előterjesztésben e tárgy megvitátása jövőre kéri elhalasztatni, miután ezuttal a javaslat kimerítőleg elkészíthető nem volt, mert a szakközeg szabadságon van. Az előterjesztés után Patay János mérnök szólt fel s előterjeszti az 1875. évi munkálatokat. Say József kijelenté, hogy az építkezés körül a legnagyobb rendeltenséget tapasztalta, mert sohasem általános tervzetet alapján eszközöltetnek az építkezések, hanem csak részletenkint.

Ullmann Miklós h. polgármester e tárgynak jövőre leendő tárgyalását indítványozza. Havranek József Say felszólalására kijelenti, hogy a munkálatok nem rendszeres foganatosítására nézve a hiba abban is keresendő, mert a szakosztály ülésein a megválasztott szakértők ritkán jelennek meg, s így kimerítően alig lehet a tárgyakat megvitatni. A szakértők közt van olyan, ki 3 év alatt egyszer is alig jelent meg. Say József felszólal, hogy ő azért nem igen jelent meg, mert leszavazták. — Kövessy Ferencz megjegyzi, hogy minden egyes dologra nézve, akkor, mikor az folyamatban van, kellett volna megjegyzéseket megtenni.

A hosszu vita után végre elhatároztatik,

hogy ezen ügy a augusztus hó 7-ik napjára kitűzött rendkívüli közgyűlésen fog tárgyalatni, mikorra is a kimerítő tervzet előterjesztetni fog.

Felolvastatik a helyettes polgármester jelentése a mult ülés alkalmával megválasztott bizottságok és szakosztályok megalakulásáról. Tudomásul vétetett.

Felolvastattat a helyettes polgármester leirata a városi közgyűlés feliratára a fő- és alorvosi állomásokat illetőleg, a miniszteri leirat a városi szervezetnek annak értelmében leendő kiigazítása végett a városi szervező küldöttségnek kiadatit, jelentése a teendő intézkedésekről váratván.

Olvastattat a tanács előterjesztése a városi reáltanoda épületének javításánál felmerült 244 frt. költség fedezése iránt. Az előterjesztés elfogadtatik.

Az 1875. évben választott iskolaszék munkálkodásáról Say Rudolf elnök jelentését beterjeszti, a tanügy mult években való állapotára kiterjeszkedve. — Jelentésében a többi közt jelzi, hogy a tanítói fizetések javitattak, felállítottat a belvárosi iskola V. s VI. folyama, mely később ugyan a tanfelügyelő kifogásolása folytán beszüntetve lett. — A polgári leánytanoda I. és II. osztálya szerveztetett. — A külvárosokban 3 iskola állítottat ujonnan fel. — Előadja továbbá: hogy a városi tanodákban ez időszert 1 igazgató, 5 főtanító, 6 külvárosi tanító, 12 osztálytanító, 10 munkatanító működik. — A vallásoktatást 8 kath., 1 helv., 1 ágostai, 1 görög, 2 zsidó lelkesíti.

Jelzi, hogy az 1877—78. tanévben összeiratott 4196 tanköteles ezek közül felekezeti iskolába 991, városi iskolába 2322 volt beírva. — Ismétlő iskolába beiktattatott 400. — Iskolába be nem iratott, és pedig rendes tanköteles 422, ismétlő iskolába való 61, összesen 483.

Az előterjesztett igen szépen összeállított jelentés tudomásul vétetett.

Főispán ur a tanügyi jelentéssel kapcsolatosan kijelenti, hogy a reáliskolát illetőleg épen ezen a helyen a mult alkalommal felemeltette, miszerint a vallás- és közoktatásügyi miniszter a taneredményrel nem volt megelégedve, melyre nézve most megjegyzi, hogy ezen kijelentése tévedésen alapult; nem volt ugyan alap nélkül, mert a vallás és közoktatási miniszter más szempont és felfogásból mondta ezt; de igen is a fegyelem és tanítás eredményével — a reáliskolánkat illetve — a közoktatási miniszter teljesen meg van elégedve.

Felolvastott Say József bizottsági tag előterjesztése, mely szerint indítványozta, hogy, miután a mozgósítás által, mely épen a legnagyobb munkaidőben történt, midőn számtalan család teli kenyerét keresi be — nagyon sokan a szegényebb osztályokból a legszomorubb sorsra jutnak s családjaik az éhséggel s nyomorral küzdeni kénytelenek; akkor midőn a családfentartók a haza védelmére hazulról elvittetik: ennélfogva a városi hatóságok polgári s emberbaráti kötelessége ezen mozgósított katonák családjaikról gondoskodni, s ezért javaslatba teszi, hogy a közgyűlés utasítsa a kapitányi hivatalt, miszerint 1) irassanak mindazok össze, kik a mozgósítás által a kenyérkeresettől megfosztattak; 2) tegyen jelentést, mily módon lehetne ezeken segíteni. Ezen emberbaráti indítvány egyhangulag elfogadtatik s ez értelemben a kapitányi hivatal eljárásra utasittatik.

Végre Quetsch Mór felebbezése tárgyalattat a városi kapitány s tanács határozata ellen. A felebbezés elvetetett, s a fogyasztási bizottság utasittatik, hogy a transito átszállított borokra nézve javaslatot terjesztszen be.

Az ülés 3/4 12 óraor befejeztetett.

LEVELEZÉS.

Káloz, 1878. július 20.

Tek. szerkesztő ur!

Jász-nagy-kun szolnokmegyei tanfelügyelő felhívást intéze meggyeje községeihez, hogy tanítóiból egyet, illetőleg kettőt küldjön a Szolnokon tartandó házi-ipar póttanfolyamra, ellátván őket a szükségesekkel.

E felhívásban a többek közt mondja: „Mindenki előtt tudva van, hogy a hazai-ipar terjesztése népünk anyagi jólétének előmozdítására mily sikeres eszközül szolgál, különösen mondhatjuk ezt szeretett megyénk-ről, a hol a nyers anyagok oly bőségben lévén, a nép gyakorlati munkásságát könnyű módon értékesítheti; s ama kort engedi élénk tünnetni, melyben időszakos munkázélemből élő népünk nem lesz télen át a nélkülözésnek kitéve. Tekintvén megyénk népének csaknem kizárólagosan földmíveléssel való foglalkozását, a tanfolyam ez évben a szalmamunkákra fog szorítkozni: ehez tartozván: szalmafonások, kalapkészítés, szalmacsavarások, szakasztókórosarak, lábtörők és szalmakirakások készítése.“

Szavai épen úgy illenek megyénk s népére, mint saját megyéjére és népére, s nem lehetne-e megyénkben legalább néhány tanítót küldeni, mintők községenkint küldenek egyet vagy kettőt.

Vegyük mind a községek, mind a tanítók szívükre az ügyet s jelenjenek meg

e tanfolyamon, hogy így minél előbb átszivároghasson a népbe a házi-ipar gyakorlása. A szándékolt megjelenést Csik Lajos házi-ipar-tanító és műhely-igazgatónál kell tudatni. A tanfolyam tartandó 4 hétig, kezdődik augusztus hó 1-jén.

Tisztelettel: Zsínkó Ferencz.

Tolna-Tamási, 1878. július 15.

Tek. szerkesztő ur!

Utam Tolna-Tamásin vitt keresztül, mely csinos kis mezővárosban a tüzoltó-egylet nagyon magára vonta figyelmemet. Csakugyan szép jele e kis város társadalmi műveltségének; annál inkább, hogy vajmi sok jelentékenyebb város van Tamásinnál, melyeknek tudja Isten mi okból még most sincs tüzoltó-egyletük. Vagy ha van is, oly tagokból áll, kiket csak az egyenruha toborzott össze, a nélkül, hogy hivatásukat komolyan betölteni akarnák. — Czelja minden tüzoltó-egyletnek nemtőjévé lenni városának. S ez csak úgy lehet, ha az egyletnek minden tagja, annál inkább tisztjei, a czél nemesége iránti önmeggyőződésből s önkénytes szolgálati készségből lett tüzoltóvá, kiknek azután szívükön fekszik az ügy, mint a tamási tagoknak, kiknek lelkesült szavaik kis egyletüköröl öröm volt hallgatnom.

Csak is ily lelkesült felkarolásnak lehet eredménye az a csinos felszerelés s rend, mi a legelső főkellék. Ez őrtanyát éjjel látogattam meg, hol mind az éji őrszolgákat, mind a szereket a legnagyobb rendben s készségségsben találtam a bármely perczben kiüthető szerencsétlenségre. Ezen kiváló rend és pontosság bizonyítéka annak is, hogy az egylet kormányta T. Kocz N. ügyvéd főparancsnok ur kezében erőes kezekben van. Tamási tehát nyugton alhatik, mert ott viraszt fölöttük egyletük.

Tudom, hogy az érdem nem szorul dicseretre; de igen is, mint az embereknek, úgy az egyletnek is szükségük van nagy példákra, melyektől buzdulni tanuljanak. S azért, ha maga Tamási szerénységéből hallgatott tüzoltóiról, e hallgatást mások érdekében megtörni idegen létemre kötelességemnek ismertem.

Melyek után maradtam tek. szerkesztő ur tisztelője.

Egy vidéki tüzoltó.

Vegyes.

Irodalom és művészet.

* Megjelent az Abafi Lajos által szerkesztett „Nemzeti könyvtár“ 5-dik füzeté, mely magában foglalja Kazinczy Ferencz költeményeit. Bátrak vagyunk figyelmeztetni a tisztelt szerkesztőt, hogy az 5-dik füzet elejéről egy iv bizonyosan a bekötésnél elmaradt, mert a 4-dik füzet a 80-dik lapon végződik s az 5-ik füzet 97-ik lapon csonka verssel kezdődik.

* Beküldetett a Somogyi Ede által szerkesztett „Magyar Lexikon“ 5-dik füzeté Afrika térképével. Egy füzet ára 30 kr. Még csak az A. betű közepén, ebből következtethető, hogy a mű terjedelmes és tanulmányos lesz.

* Beküldetett Csöndes J. Ferencz Nevelő- és tanintézetének Ertesítője az 1877/78-ik tanévről. Sopronból.

* Beküldetett Györfől Vargyasné-Petz Vilma Leánynevelő és tanintézete Ertesítője az 1877/78-ik tanévről. Az Ertesítő után jelennek mondhatjuk ez intézetet.

* Megjelent. „Akarjuk nemzetünk bajait gyökeresen gyógyítani?... Ugy le a czimzésekkel!“ A Sz. K. után átdolgozta s a mohácsi és nagykarólyi néprövelési egylet alapjára kiadja Serli Sándor orvostudor. Ara bérmentve 55 kr. Igen sok talpraesett eszme van benne, ajánljuk elolvasásra azon nagyságos uraknak, a kik nem nagyságosok és mégis nagyságosok.

Hireink.

— Rendkívüli városi közgyűlés fog tartatni augusztus hó 7-ik napján; mely ülésen tárgyalatik a városi közmunka-ügy és alorvosi állás s egyéb közegészségügyi kérdések elintézése.

— A vaáli kerület most legjobban bővekedik követjelöltekben, míg a többi megyei kerületekben mindenütt eddigéig csak egy-egy jelet van, addig a vaáli kerületben a Vaálon közelebb tartott conferentián épen három jelet lett kikiáltva. E kerület jelöltjei tehát Heissler Győző és Hollósy Károly ellenzéki programmal és László Antal volt képviselő kormánypárti programmal. — Valjón ki lesz győztes, s ki körül csoportosulnak a választók, ez még a jövő titka!

— Felkérjük levelezőinket, hogy a mindig élénkebbé váló követválasztási mozgalmakról lapunkat, a pártszenvédelem mellőzésével, értesíteni sziveskedjenek, hogy e tekintetből is meggyünk s városunk közéletének lapunk hü tolmácsa lehessen.

† Halálozás. A székesfehérvári székes-egyházi káptalan, saját és a rokonok nevében, érzékeny szívvel jelenti szeretett társuknak főtisztelendő Radnich Imre szent Miklósról nevezett ercsai apát, székesegy-

házi ör-kanonok, zsinati vizsgáló, és püspöki szt. széki ülnöknek, a végső szentségek átjatos felvétele után, szélhűdés, és hosszasan tartó végegyengülés következtében, július 21-én, este fél hat és fél órakor, életének 81-dik, áldozásának 56-ik évében, csendes elhunytát. A boldogult hideg tetei, jul 23-án, a székesfehérvázi reggeli 9 órakor megtartandó gyász-szentmise után a hosszutemetői sirkertben fognak eltakarítani. Székesfehérvár, július 21. 1878. — Adj Uram örök nyugalomra neki és az örök világosság fényekedjék neki! A boldogult jótehetségéről ismert derék kanonok temetése e hó 23-án délelőtt folyt le nagy közönség jelenlétében.

— **Pénztári előirányzat** az Ercsiben felállítandó báró Eötvös József emlékoszlop költségeiről. Költség: Emlékoszlop felállításával 2900 frt. Vasrácsokat 100 frt. Ehhez sósokúti kövek 80 frt. A rácsokat és kövek szállítására 50 frt. Ehhez alapfalazat anyagát együtt 120 frt. A rácsokat felállítására 50 frt. Föld planirozása 150 frt. Album elkészítésére 150 frt. Próbá állvány felállításával 20 frt. Szobor leleplezése költsége 250 frt. Egyéb költségekre 100 frt. Összes költség 3970 frt. Jelenlegi pénztári állapot 3565 frt. Mutatók hiány 405 frt. Ercsi, 1878. július hó 9-én. *Barnafy Balázs*, b. elnök. *Kuliffay Adolf*, b. pénztárnok. — Hát már nem találkozik e nemes megye főurai közt Eötvösünknek annyi tisztelője, hogy e csekély hiány pótolva lenne? Nem akarjuk hinni, ezért adokozásra hívunk fel minden nemeskeblű honfit, hogy megmutassuk, miszerint a nagyok iránti kegyelet nem halt ki keblünkől. Szerk.

— **Meghívás.** A székesfehérvári palotakülvárosi olvasókör könyvtára javára 1878. július 27-én a kör helyiségében tombolával és tánczszal egybekötött zene-estélyt rendezend, melyre a t. közönség tisztelettel meghívatik. A tiszta jövedelem az olvasókör és könyvtára javára fordítatik. Zenéről a rendezőség, jó ételek és italokról a vendéglős fog gondoskodni. Belepti-díj 50 kr., családtagok után egyenként 20 kr. Felülfizetések köszönettel fogadottnak és hírlapilag nyugtáztatnak. Kezdeté 7 órakor. — *A rendezőség.*

— **Az ercsii Eötvös emlékoszlop** ünnepélyes leleplezése szeptember hóban lesz, mely alkalommal — mint értesültünk — szűkebb körű régészeti kiállítás rendeztetik. A szobor leleplezése, mint az előjelek igazolják, igen szép ünnepély közt folyik le s mind Fejérvárról, mind Budapestről nagyszámú s előkelő vendég fog megjelenni. Hiába a kis Ercsi még a régi híri Fejérváron is már sok tekintetben túlesz, a székesfehérvári név mindenestre.

— **Hymen.** Bleyer Kálmán kereskedő, f. hó 16-án vezette oltárhoz a bájos Weisz Ernesztina kisasszonyt Lovasberényben. A menyasszonynak, kit nem rég oly nagy elemi csapás ért, szívéből óhajtjuk, hogy most már férjével egyetemben tartós szerencsét és boldogságot élvezzen.

— **Löverseny.** Lövöldékben vasárnap a löversenyen kevesen jelentkeztek. Fegyverrel löttek: Hübner Rudolf 4-es, Tóth Nándor 4-es, Rosznagi Antal 3-as, Kovács Károly 3-as. — Pisztolylal lövések nem történtek.

— **A fejérmegyei és Székesfehérvár városi régiségár** javára Sándorfy Ignác ur Moóról: 2 db. moóri leletű ezüst-gyűrűt, 1 db. régi, Veszprémmegye nádasi pusztán lelt kulcsot, 2 db. vértesi leletű sarkantyút, 93 db. érmet, — ezek közül 18 db. ezüst s 75 db. réz — adományozni szives volt. Az érmet közt van 1 db. szt. István magyar királytól, 1 db. ezüst IV. Bélától, 1 db. Zeigmond magyar királytól; azonkívül 1 db. Tiberius római császártól, 1 db. Severus római császártól, nagyobb része vértesi, pusztai kőhányási lelet, mindezek a ritkábbak közé tartozván még gyűjteményünkben sem voltak, miért is az egylet nevében midőn közönségünk tejezzük ki a derék adományozónak, — megyének közönségét hasonló tettekre hívjuk fel. *Az egyleti titkár.*

— **A mozgósítás folytán** eltávozott katonák minden segélyforrás nélkül itt hagyott családjai segélyezése iránt már mi is felszólaltunk lapunkban; ugylátszik e felszólalás nem lett pusztába kiáltó szó, mert Say József ur hasonló szellemű indítványt tett a városi közgyűlés elé, mi el is fogadtatott, melyről különben hatóságí rovatunk részletesen szól. Öszintén örülnünk ennek s óhajtjuk, hogy a városi hatóság szép példáját a megye is kövesse.

— **Beszámoló.** Olvastuk gr. Zichy Nándor beszámoló beszédét. Szenevedély nélküli s kijelenti, hogyha jelöltül fellépne ellenzéki álláspontot foglalna el. Elmondja nézeteit az autonóm tariffáról, védvámról, véderőről stb., s ezzel végzi: „A nevelés s oktatásügyet úgy tartom soha sem szabad felednünk. Ez a jövő biztosítéka. Azt vallásosság és magyarrá, valóban humanussá tegyük és ne kiméljünk sem erőt, sem költséget, hogy ne maradjon külszinleges, de realissá váljék. Ezzel szolgálunk leginkább a hazának.” — *Öszjtük.*

— **Nem valami dicséretes.** A győri gyapjúkiállítás megnyitá s 20—25-ig tart. Fejérmegyéből csak gróf Nádasdy nevet

látjuk, a mi azt tanúsítja, hogy nem vagyunk valami szenevedélyes állítók. Vagy talán a magunkéra spórolnak egy kis szuszt?

— **A központi választmány tagjainak.** Heiszler Győző, mint a vaáli választó-kerület egyik helyettes elnöke, ezen megbízásról lemondván, helyette egy másik helyettes elnök lesz választandó. Minek folytán van szerencsém a központi választmányt f. hó 29-dik napjának d. e. 10 órakor tartandó ülésére meghívni. Kelt Székesfehérvárott, 1878. évi július hó 22-én. *Báró Miske Imre*, Fejérmegye alispánja.

— **A városi hatósági bizottság** rendkívüli közgyűlését hétfőn tartotta, mely ülésről lapunk mai számának más rovatában részletesebben szólnuk.

— **A városi kórházi orvosai állomásra** nézve a pályázat csak az augusztus 7-én tartandó közgyűlésen fog kimondatni s ezen állomás a szeptemberi rendes havi közgyűlésben töltetik be.

— **Városunkban** ugylátszik a függetlenségi párti választók által is fog követelt felléptet. Eziránt a tanácskozások most folynak. Jelölt nélkül városunkat egyáltalán nem akarják hagyni.

— **Időjárásunk** megváltozott, eddigelé folytonosan kellemetlen hideg idő volt s nem lehetett dicsekedni valódi meleg nyári napokkal, vasárnap már valódi nyári nap volt, ugy látszik a nyár nálunk most már július közepén köszönt be.

— **Lövöldékben** vasárnap nem nagy számú közönség gyűlt egybe s ugy látszik e kies mulatóhely ez évben ujjolag a közönsé s elhagyatottság folytán csak tengeni kénytelen. Más városokban hasonló mulatóhelyek nagyobb pártolásban részesülnek.

— **Tanügyünk** állapota a városi iskola-széki elnök jelentése szerint igen kedvező s a legutóbbi három év lefolyása alatt tetemes haladást tett. A tanulók száma 326 szaporodást mutat, mi mindenestre örvedetes körülmény. A jelentés előterjesztése alkalmával csakugyan örömmel győződünk most még inkább meg, a mult városi gyűlés alkalmával az egyik polgártárs által tett azon felszólalásnak aaptalanságáról, hogy tanügyünk mi haladást sem tett.

— **A bányászati és bányaművelési bizottság** a hétfői városi közgyűlésen alakított meg. Elnöke: Gebhard Ignác. Tagokká: Turjak János, Tóltényi Antal, Havranek Ferencz választattak meg.

— **Figyelmeztetés.** A fejérmegyei és Székesfehérvár városi történelmi s régészeti egylet tagjai a félreértések elkerülése végett figyelmeztetnek, hogy azon tagok, kik 1876. évben, tehát az egylet végleges alakulásakor az egylet tagjává lettek összesen folyó évi május 1-ig 4 frt. tagdíjat fizetnek, miután az 1876—1877-ik évi május 1-ig esedékes tagdíj 2 fr.; az 1877—1878. évi május 1-ig esedékes tagdíj szinte 2 fr. Felkértenek az egylet rendes tagjai, miszerint ezen évi 2 fr. tagdíjat, az alapítványt le nem tett tagok pedig, hogy alapítói díjaikat fizessék le az egyleti pénztárba. *A titkár.*

— **Névváltoztatás.** Bezenhoffer József székesfehérvári lakos nevének Bezűkire való átváltoztatását a magyar királyi belügyminiszter megengedte.

— **Bátor tett.** Közélebb Balaton-Füreden kevésbé mult, hogy nagy szerencsétlenség nem történt. Ugyanis Pap szolgabíró fogata, ismeretlen körülmény folytán elvaulva bősülden rohand épen azon helyre, hol a sétáló közönség legszámosabban volt együtt, a rohanó lovak elejbe azonban a közönség közül gr. Zichy Jenő ur ugrott ki s két kezével megragadta a lovakat s így bátor tette által azokat feltartva, tudja ég, miféle veszélytől óvta meg a közönséget. A gróf ugyan kezén sérüléseket kapott, de a gyors orvosi segély azonnal megérkezvén, kéz-sebe be-kötöttet s nem veszélyes. A gróf egyik legszebb tettei közé tartozik bizonyára ezen önfeláldozó készsége.

— **Törvényeségi hír.** Folyó évi július 22-én a székesfehérvári kir. törvényeséknél tartott nyilvános ülésben, apagyilkossággal vádolt Somogyi Adám János iszka-szentgyörgyi lakos, bizonyítékok hiányában felmentetett.

— **A városi bizottságok és szakosztályok** megalakulásáról jelentését a helyettes polgármester a közgyűlés elé e hó 22-kén terjeszté. A megalakulás alkalmával a real iskolai bizottság elnökévé Say József, az iskolaszék elnökévé Say Rudolf, a jogügyi bizottság elnökévé Madaras Lipót, választattak meg.

— **A székesfehérvári országos kiállításra** a budapesti országos magyar ipar-egyesület kiállítási szakosztálya egy szűkebb körű bizottságot választott, mely a következő tagokból áll: Dr. Szabóky Adolf, Posner Károly Lajos, Ráth Károly, Mudrony Soma, Falk Zeigmond, Steinacker Ödön, Köller Kozmata, Adler és Fromm Antal.

— **Köszönet.** A síofoki magyar tengerfürdő-intézet által küldött tisztelet-jegyet nem vehetjük ezuttal igénybe; de a szives megemlékezés jól esett s köszönjük. *Szerk.*

— **N.-Kanizsai III. vidékbeli gabna-és borvásár.** Zalamegye gazdasági egyesü-

lete egyetértve a nagy-kanizsai kereskedelmi testülettel, egy III. vidékbeli gabna-és borvásár rendezését elhatározta, mely vásár f. évi augusztus 29-ik napján N.-Kanizsán fog tartatni. — Az illető meghívások valamint minden e vállalatra vonatkozó hirdetések annak idején közlé fognak tétetni.

— **Kitüntetés.** Mint hírlík gr. Andrássy az elsőszülöttség jogán öröklendő hercegi rangra fog emeltetni, mihelyt Bosznia és Herzegovina elfoglalása végbemegy. Herzegovináért hercezség, hát Boszniaért?

— **Uj lap.** Balaton-Füreden f. évi július 19-iki kelettel „Savanyuviz“ czimen uj lap jelent meg a lehető leggyaralóbb tartalommal. Szerkesztő: Sarkady J. színész, ki a lap programjában igéri, hogy a „Savanyuviz“ jövőre rendszeren és rendetlenül fog megjelenni.

— **Nem tanácsos sok szeretőt tartani.** Nagyváradon a napokban szép fiatal pár indult a templomba, hogy ott a holtomiglant s holtodiglant elrebegvén örök hűséget esküdjenek egymásnak. Alig értek a templom ajtajához, midőn egy nőszemély furaként utjokat állja s a völegényt a legpiszkosabb czimekkel halmozza, az ártatlan menyasszonyt pedig sárral hajgálja s nem engedi a templomba bemenni. A lakodalmi nép nagy bajjal eltávolította a dühöngőt s véghez mehetett a szertartás. Valjon megkérdendő-e a menyasszony drága jegyesétől, hogy ki volt az a furia és ha meg, mit hazudott a völegény? arról hallgat a krónika.

— **Kegyelet adó.** Alfonz spanyol király a királyi palota mellett templomot épített s

oda helyeztetni felejtethlen nejét. E czélra fél millió forintot szánt. Ennyi pénzért szép nyughelyet lehet építeni.

— **Ez is kitüntetés.** Tóth Kálmán jeles költőnek és színmű íróknak 30 éves irodalmi pályája emlékére a nagyváradi független dalkör ekk selyembe kötött albummal lepte meg.

— **Szerencsétlenség.** Bratiano oláh miniszter kocsjára feldült s oly erős agyvelő-rázkódást kapott, hogy az orvosok még nem tudták megállapítani a következményt. Sok szerencsétlenség éri a nagy férfit.

— **A balaton-füredi Flóra-bál,** mint értesültünk, nem tartozott a sikerültebbek közé, közönség nem nagy számú volt, de a kedélyesség is hiányzott.

— **Szép kor.** Berzeviczen e hó 15-én Berzeviczi Ferencz nevű ember 105 éves korában halt meg. Pápán pedig egy Löwy Izrael nevű izraelitát 102 éves korában ért el a halál. A mostani nemzedékből, mely 12—14 éves korában megett ember, pipázik stb. kevésnek jut e a szerencse.

— **Olesó husnak** hig a leve. Félegyházán az ujonnan épült zsidó templom homlokzata összeomlott s több munkást romjai alá temetett. Az összeomlás oka az építéshez használt rossz anyag s hordó-abrincsnak való összekötő vasak. — Arlejtés utján lett építve s talákozott vállalkozó, a ki egy templom építését tizezer forintért elvállalta. A község s vállalkozó egyaránt bünös.

Felölös szerkesztő: **Boross Mihály.**

Hirdetések.

VADÁSZ-IDÉNY!

Vascsövű vadászfegyver egy és két esővel 6, 7, 11, 12 és 13 frt.ig.
Drót damast duplafegyver 18, 20 és 22 frt.ig.
Lefauchaux fegyver dupla finom damastesővel 12, 14, 16 calibéri 25, 28, 30, 36 és 150 frt.
Lancaster fegyver dupla finom damastesővel 12, 14, 16 calibéri 44, 53, 58, 65 és 200 frt.
Flobert szobafegyver és pisztoly 9, 10, 12, 13, 14 és 15 frt.ig.
Revolverk. lefauchaux-lancaster systemben 6 és 10 lövetékek 5, 7, 9, 12 mm. 6, 60, 7, 50, 9, 12 és 80 frt.ig.

Lefauchaux-patronok kitérő minőségben 100 darab:
 10 12 14 16 20 24 28
 zöld 2.50 1.90 1.70 1.60 1.60 1.60 1.60
 barna 2.20 1.60 1.50 1.40 1.50 1.50 1.50
Lancaster-patronok kitérő minőségben 100 darab:
 zöld 2.60 2.10 1.95 1.80 1.80 1.80 1.80
 barna 2.20 1.80 1.70 1.60 1.70 1.70 1.70
Angol Clej 100 darab:
 vörös — 3.60 — 3.20 3.20 3.20 3.20

Wernl, Wenzl, Vetterli, Manser, Gras, Chassepot systemű carabiner és katona czéllövészeti elő- s hátulöltő és hátöltető-revolverk; **katona-tiszti előiratu revolverk és kardok;** mindennemű **patronok, dugaszok, gyutacsok,** nemkülönböztetve mindennemű és némű vadászkelekek a

legolcsóbb gyári árakban kaphatók.

Ajánlom továbbá saját mérleg és súlyok gyártmányomat, ugy főraktárimat: **vasbutorokból, hordozható jégszekrényimből, kerti- és tüzi-fecskendőköl, pincze-berendezésekből és bor-, sör-, szeszfejítő gummicsovek, gazdasági-gepekhez szükséges gummicsovek és tömlőcikkkek a leghevesebb gyárakból.**

SCHUK N. m. k. udvari szállító
 Budapest, király-utca 1-ső szám.

Videki megrendelések azonnal utánvét mellett teljesítenek. Minden egyes fegyver lökéssége s jóságáért kezeskedem.

Hirdetmény.

Van szerencsénk a t. cz. közönséggel tudatni, hogy a „**Fejérmegyei takarékpénztár**“ üzlethelyiségét, a tulajdonát képező **kórház-utczai 1-ső sz. alatti** (azelőtt Akter-féle ház) első emeletébe tette át. **A Fejérmegyei takarékpénztár igazgatósága.**

II-od árverési hirdetmény.

A székesfehérvári kir. tvszék mint telekkönyvi hatóság részéről közhírré tétetik, miszerint sz. kir. Sz.-Fejérvár város-házi pénztára végrehajtónak Mikó József alperes végrehajtás szenevedő fél ellen, illetve a többi tulajdonos társak beleegyezése folytán haszon fele részben ^{1450/78. sz.} a. elrendelt és f. é. július 10-kén megkísérelt első árverés nem sikerült, a s. z. fehérvári 287. sz. tjkvben A + 1. sor 122. hr. sz. a. felvett és 1500 frtra becsült ingatlan az 1878. évi augusztus hó 10-dik napján délelőtt 9 órakor, mint második határidőben Székesfehérvár, megyeház II. emeleti folyosón megtartandó nyilvános árverésen az ^{1880/78. sz.} a. már megállapított feltételek alatt, azonban ezen II-dik árverésen a fent körülírt ingatlan becsáron alul is el fog adatni.

A feltételek Ivánszky János végrehajtónál betekinthezők.

Kelt a székesfehérvári kir. tszéknek 1878. évi július hó 12-kén tartott tkvi üléséből.

Danitz, Szekfü, kir. törvszéki elnök. tanácsjegyző.

Gabona-ár július 20-án.

100 kilogramm	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Tiszta buza	9	80	9	40	9	20
Kétszeres	7	—	6	90	6	80
Rozs	6	50	6	40	6	30
Arpa	6	80	6	60	6	40
Zab	6	—	5	90	5	80
Kukoricza	6	70	6	60	6	50

Viesner Antal,

es. k. udvari szállító, az első és legregibb es. kir. szabadalmazott **hordható jégpinczék** feltalálója s e találmányok gyárosa

Bécs, Wieden, Hauptstrasse Nr. 69.

Ajánlja nagy raktárát **jégszekrények, ital- s étel-hűtőszekrényekből a legolcsóbb árak mellett.**

A nagyszámú hűtők (18,000), melyek eddig gyárából kikerültek s forgalomban vannak bizonyosága azok czélszerűsége s kitűnőségének.

Raktárt tart: Temesvárott és Karán-Sebesen Grünbaum Lajos.

Arjegyzékek s minták ingyen küldetnek.